

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอโกสุมพิสัย สังกัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า จากเอกสารของกรมวิชาการ (2545 : 9) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบข่ายในการนำเสนอ ดังนี้

1. ความหมายและองค์ประกอบของหลักสูตร
2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
3. การจัดทำหลักสูตร
4. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีขั้นตอนในการปฏิบัติ 12 ด้าน คือ
 - 4.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
 - 4.2 การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
 - 4.3 การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
 - 4.4 การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน
 - 4.5 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
 - 4.6 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา
 - 4.7 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้
 - 4.8 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
 - 4.9 การกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 4.10 การกำหนดสื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้
 - 4.11 การกำหนดการวัดและประเมินผล
 - 4.12 การบริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร

ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความหมายและองค์ประกอบของหลักสูตร

1. ความหมายของหลักสูตร

มีนักการศึกษา นักวิชาการและผู้รู้หลายท่านได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหมายหลักสูตรแตกต่างกันไว้ ดังนี้

สัจด์ อุทรานันท์ (2543 : 3) กล่าวว่า ถึงแม้จะมีคำนิยามของหลักสูตรที่แตกต่างกันแต่นักปราชญ์ทางหลักสูตรก็ได้ยอมรับคำนิยามของหลักสูตรซึ่งกล่าวมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

1. หลักสูตร คือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่ได้จัดเรียงลำดับความยากง่าย หรือเป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว
2. หลักสูตร ประกอบด้วย ประสบการณ์ทางการเรียนซึ่งได้วางแผนไว้เป็นการ ล่วงหน้า เพื่อมุ่งหวังจะให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการหลักสูตร เป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นสำหรับให้ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่เด็กในโรงเรียนหลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน ซึ่งเขาได้ทำ ได้รับรู้ และได้ตอบสนองต่อการแนะแนวทางของโรงเรียน

แรมสมร อยู่สถาพร (2533 : 3) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต

วิชัย ดิสสระ (2545 : 5) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้คือ

1. “กลุ่มวิชาหรือประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนภายใต้คำแนะนำของโรงเรียน”
2. “หลักสูตรประกอบด้วยประสบการณ์ในโรงเรียนทั้งหมดที่นักเรียนพึงได้รับจากโรงเรียน”
3. “การจัดรายวิชาทั้งหมด กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนได้รับภายใต้การ ดูแล และแนะนำของโรงเรียนไม่ว่ากิจกรรมหรือประสบการณ์นั้นจะเป็นในหรือนอกโรงเรียน”

4. “เชื้อของความตั้งใจเกี่ยวกับโอกาสในการจัดให้คนได้รับการศึกษาร่วมกับคนอื่นและสิ่งอื่น ๆ ในระยะเวลาและเนื้อหาที่จัดไว้อย่างแน่นอน”
5. “ประสบการณ์ทุก ๆ อย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียน”
6. “มวลดประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียน เนื้อหาวิชา ทักษะคติแบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อมเมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็จะประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก”
7. “ประกอบด้วยแม่บท เอกสารและวัสดุอุปกรณ์การเรียน กิจกรรมการเรียนและการประเมินผล”
8. “โปรแกรมการศึกษาซึ่งประกอบด้วย โปรแกรมการเรียน โปรแกรมกิจกรรม โปรแกรมแนะแนว”
9. “คือประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลาย ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันและตามแผนการศึกษาแห่งชาติ”

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 3) อธิบายว่า หลักสูตร มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายความหมายของหลักสูตร ที่มีผู้กล่าวถึงและใช้กันมากมี 5 ประการ ได้แก่

1. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน (curriculum as subjects and subject matter) ผู้ที่ให้ความหมายหลักสูตรในลักษณะนี้ ได้แก่ บ็อบบิท (Bobbitt) ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ รายการของสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กและเยาวชนต้องทำและมีประสบการณ์ ด้วยวิธีการพัฒนาความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวให้ดี เพื่อสามารถดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ได้ กู๊ด (Good) ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือกลุ่มวิชาที่จัดไว้ อย่างมีระบบหรือลำดับวิชาที่บังคับสำหรับการจบการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตรในสาขาหลัก

2. หลักสูตร คือ จุดหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ (curriculum as objective) ผู้ที่ให้ความหมายหลักสูตรในลักษณะนี้ได้แก่ ลาวาเทลลี และคณะ (Lavatelli at all) ให้ไว้ว่า เป็นชุดของการเรียนและประสบการณ์สำหรับเด็กซึ่งโรงเรียนวางแผนไว้เพื่อให้เด็กบรรลุถึงจุดหมายของการศึกษา จอห์นสัน (Johnson) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเกี่ยวข้องกับสิ่งที่นักเรียนจะต้องทำในสถานการณ์การเรียนรู้สิ่งที่เขาจะต้องเรียนรู้ หรือสามารถทำได้ อันเป็นผลมาจากสิ่งที่เขากระทำด้วย หลักสูตรได้แก่ สิ่งที่เป็นผลตามมา ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้น หลักสูตรเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความคาดหวังหรือความตั้งใจ และถ้าจะกล่าวให้เฉพาะลงไปอีกคือ มันเกี่ยวข้องกับผลการเรียนรู้ที่ตั้งใจเอาไว้ และมุ่งหวังจะให้บรรลุโดยผ่าน

ทางการสอน นั่นคือ ผ่านทางประสบการณ์ที่จัดให้ ผ่านทางสิ่งที่เกิดขึ้น และสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ

3. หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน (curriculum as plan) นักการศึกษาที่ให้ความหมายของหลักสูตรตามแนวคิดนี้ได้แก่ เซเลอร์ และเลคซานเดอร์ (Saylor and Lexander) กล่าวถึงหลักสูตรว่า หลักสูตร คือแผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะ การเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล สำหรับในประเทศไทย ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้ได้แก่ สุมิตร คุณากร กล่าวว่าหลักสูตรหมายถึง โครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษากำหนดไว้สวัสดิ์ ประทุมราช และคณะ กล่าวว่าหลักสูตร คือ แผนหรือแนวทางการจัดการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ที่ชี้แนะให้ผู้บริหารการศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้จัดประสบการณ์ทั้งหมดตามที่หลักสูตรกำหนดเพื่อให้เยาวชนหรือพลเมืองของประเทศได้พัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณสมบัตินึงประสงค์ ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดด้วยจุดหมายและแนวทางวิธีการ และเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ทักษะและพฤติกรรมตามที่กำหนดในจุดหมายของการศึกษา

4. หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน (curriculum as learner's experiences) นักการศึกษาที่มีแนวคิดในลักษณะนี้ได้แก่ นิคลีย์ และอีเวนส์ (Neagley and Evans) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า คือประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดเพื่อช่วยให้นักเรียนได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตามความสามารถของนักเรียน วิลเลอร์ (Wheeler) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า เป็นประสบการณ์เรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน โครว์ (Crow) กล่าวว่า หลักสูตร เป็นประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย สังคม ปัญญา และจิตใจ

5. หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษา ที่จัดให้ผู้เรียน (curriculum as educational activities) นักการศึกษาที่ให้ความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้ได้แก่ เชฟเฟอร์ และเบลคเลอร์ (Shaver and Berlak) ซึ่งกล่าวว่า หลักสูตร คือ กิจกรรมที่ครู

จัดให้นักเรียนได้เล่นเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ทริมป์ และมิลเลอร์ กล่าวว่า หลักสูตร คือ กิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ ที่เตรียมการไว้ และจัดให้แก่ นักเรียน โดยโรงเรียน หรือระบบโรงเรียน

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 5) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง การจัดให้ผู้เรียน หรือเด็ก เกิดการเรียนรู้ (Learning) จัดให้มีประสบการณ์ (Experience) และจัดให้มีสิ่งจำเป็น พื้นฐานสำหรับประสบการณ์และการเรียนรู้ของเด็ก ตามที่กำหนดไว้ให้ครบถ้วน เป็นการ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 24-25) กล่าวว่า ความหมายของหลักสูตร มีตั้งแต่ความหมายที่กว้าง คือ การจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา ไปจนถึง ความหมายที่เจาะเฉพาะ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร หลักสูตรจึงมีความหมาย 3 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการ จัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหมายไว้
2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น
3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝน ให้ผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

ธีรชัย เนตรธนอมศักดิ์ และลัดดา ศิลาน้อย (2544 : 32) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสาร ที่กำหนด แผนงาน โครงการ รายวิชา สารการเรียนรู้ การจัด ประสบการณ์ การเรียนรู้ ตลอดจนประสบการณ์ที่สถาบันการศึกษาจัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในด้านต่าง ๆ ให้มีคุณลักษณะตามความมุ่งหวังของสังคม

กรมวิชาการ (2545 : 1) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตร สถานศึกษาเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึง ลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้

ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 52) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ 2 ประการ คือ

1. หมายถึงมวตประสงค์ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและ ปัญหาความต้องการของท้องถิ่น
2. เป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 2) กล่าวว่าหลักสูตรสถานศึกษา เป็นแผนหรือ แนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนรวมถึงลำดับขั้นของมวต ประสงค์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

จากความหมายของหลักสูตรที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้นั้นสรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึงมวตประสงค์ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและปัญหา ความต้องการของสถานศึกษาและท้องถิ่นเพื่อเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน

2. องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรนับว่ามีความสำคัญยิ่ง ที่จะทำให้หลักสูตรมีความ สมบูรณ์ ได้มีนักการศึกษาได้เสนอไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 33) กล่าวว่า หลักสูตร ประกอบด้วย 4 โครงสร้าง พื้นฐานหลัก คือ

1. วัตถุประสงค์
2. เนื้อหาวิชา

3. วิธีสอน
4. การประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 4) กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ไว้ดังนี้

1. ความนำ
2. หลักการ
3. จุดหมาย
4. โครงสร้าง
5. การจัดหลักสูตร
6. การจัดเวลาเรียน
7. การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ
8. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
9. การจัดการเรียนรู้
10. สื่อการเรียนรู้
11. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
12. เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
13. เอกสารหลักฐานการศึกษา
14. การเทียบโอนผลการเรียน
15. การพัฒนาศักยภาพครู
16. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา
17. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

ธีรชัย เนตรธนอมศักดิ์ และลัดดา ทิลาโน้อย (2544 : 32) ได้กล่าวถึง
องค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ต้องมีองค์ประกอบที่กล่าวถึง
รายละเอียดของสิ่งต่างๆ 4 องค์ประกอบ คือ

1. จุดหมาย
2. เนื้อหา
3. การจัดประสบการณ์เรียนรู้
4. การวัดและประเมินผลการเรียน

นิคม ชมพูลง (2544 : 53) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรดังต่อไปนี้

1. หลักการ
2. จุดหมาย
3. โครงสร้าง
4. จุดประสงค์การเรียนรู้
5. เนื้อหาของรายวิชา
6. สื่อการเรียน
7. วิธีสอน
8. การประเมินผล

กรมวิชาการ (2545 : 30) ได้กำหนดถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. วิสัยทัศน์ ภารกิจ และ เป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วน

เวลาเรียน

5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
6. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
7. จัดทำหน่วยการเรียนรู้
8. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
9. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
10. กำหนดสื่อการเรียนรู้/ แหล่งการเรียนรู้
11. กำหนดการวัดผลและประเมินผล
12. บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร

ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

วัฒนาพร ระจับทุกซ์ (2545 : 12) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. โครงสร้างหลักสูตร
4. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
5. การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
6. การวัดและประเมินผล
7. การบริหารจัดการหลักสูตร
8. อื่น ๆ (ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติม)

จากที่นักการศึกษา ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรที่กล่าวมาทั้งหมด พอที่จะสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. วิสัยทัศน์ ภารกิจ และ เป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน
5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีและรายภาค
6. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
7. จัดทำหน่วยการเรียนรู้
8. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
9. กำหนดสื่อการเรียนรู้/ แหล่งการเรียนรู้
10. การกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
11. การวัดผลและประเมินผล
12. บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร

ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 1 – 8) คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ 1166/2544 เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้าง กลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลสังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลกเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการ จึงให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ดังปรากฏแนบท้ายคำสั่งนี้แทนหลักสูตรระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าทุกฉบับที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้ใช้ไว้ก่อนหน้านี้นี้เงื่อนไขและเวลาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นไปดังนี้

ปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

ปีการศึกษา 2548 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทุกชั้นเรียน ทั้งนี้ ให้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อ ในชั้นเรียนที่เป็นไปตามลำดับข้างต้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 เป็นต้นไป ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการยกเลิกเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นในหลักสูตรดังกล่าว ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และวิธีการจัดการศึกษาอื่น ๆ ได้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการ
2. จุดหมาย
3. โครงสร้าง

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาระดับพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของ ประเทศจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่ กับความเป็นสากล
 2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 3. ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ
 4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
 5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย
- สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญามีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเองมีวินัยในตนเองปฏิบัติตนตามหลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และ รักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาการมีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและเทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์

4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทراثวัฒนธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาจึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

- ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
- ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
- ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
- ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

- 2.1 ภาษาไทย
- 2.2 คณิตศาสตร์
- 2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.6 ศิลป

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลป การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่ เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้น เพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วม และปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตาม ความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของ ความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็น แนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม

มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต คุณิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงปัญหา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและมีการมีงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่มเพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้นสำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตาม ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้ ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 แสดงโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →				
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ไม่น้อยกว่าปีละ 1,200 ชม.

สรุปโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา

- สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐาน ในการคิด และการทำงาน

- ▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และการพัฒนาตามศักยภาพ

ทั้งนี้สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมาย สำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

3. การจัดทำหลักสูตร

จากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ และกาลเวลาที่เปลี่ยนไป ทำให้หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่เหมาะสม เกิดความล้าสมัยไม่ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นอยู่ตลอดเวลา หลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้น ย่อมจะมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมในช่วงเวลานั้นเมื่อเวลาเปลี่ยนไปสภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมืองวิทยาการและเทคโนโลยีเปลี่ยนไปจะมีผลกระทบต่อหลักสูตรจึงทำให้หลักสูตรนั้นไม่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมในเวลาใหม่ได้จึงจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมต่อไป ได้มีนักการศึกษาหลายท่านที่ได้กล่าวถึง การจัดทำหลักสูตร ดังต่อไปนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 14) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยสามมิติ ได้แก่การวางแผนจัดทำหรือกว้างหลักสูตรการใช้หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตรโดยลักษณะของการจัดทำหรือสร้างหลักสูตรรายวิชาใหม่ โดยมีกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งคณะทำงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
- ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรระดับท้องถิ่น
- ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดเนื้อหา

- ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดกิจกรรม
- ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดคาบเวลาเรียน
- ขั้นตอนที่ 7 การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล
- ขั้นตอนที่ 8 การจัดทำเอกสารหลักสูตร
- ขั้นตอนที่ 9 การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร
- ขั้นตอนที่ 10 การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร
- ขั้นตอนที่ 11 การนำหลักสูตรไปใช้
- ขั้นตอนที่ 12 การประเมินผลหลักสูตร

นิคม ชมพุดอง (2544 : 110) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรไว้ว่า ในการจัดทำหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรนั้น สามารถสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล พื้นฐาน
2. การสร้างหลักสูตรฉบับร่าง
3. การนำหลักสูตรไปทดลองใช้
4. การประเมินผลการนำหลักสูตรไปทดลองใช้
5. การปรับปรุงแก้ไข

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 9) ได้เสนอแนวทางในการจัดทำหลักสูตร ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. กำหนดคุณลักษณะอันประสงค์
4. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน
5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
6. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
7. จัดทำหน่วยการจัดการเรียนรู้
8. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
9. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
10. กำหนดสื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

11. กำหนดการวัดและประเมินผล
12. บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

พันธณีย์ วิหคโต (2545 : 13) ได้กล่าวถึง การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า มีแนวดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์
2. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
4. จัดทำสาระของหลักสูตร
 - 4.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค
 - 4.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค
 - 4.3 กำหนดเวลาเรียนและหรือจำนวนหน่วยกิตสำหรับสาระการเรียนรู้รายภาค ทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม
 - 4.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา
 - 4.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้
 - 4.6 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
5. จัดทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ดำริ บุญชู (2545 : 54) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. ภาพรวมของสถานศึกษา
2. วิสัยทัศน์
3. ภารกิจ
4. เป้าหมายและสภาพความสำเร็จ
5. วิธีดำเนินงาน
6. แหล่งวิทยากรภายนอก
7. บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษา
8. บทบาทหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
9. การจัดงบประมาณและการใช้ทรัพยากร

อรุณี เทพวรรณ และคณะ (2546 : 35) ได้อธิบายถึงกระบวนการจัดทำหลักสูตร
ของสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
3. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. กำหนดโครงสร้างหลักสูตร
5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ รายปี/ภาค และ

คำอธิบายรายวิชา

6. ออกแบบหลักสูตรชั้นปี/ภาค
7. กำหนดสื่อการเรียนรู้
8. ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้รายคาบ / ชั่วโมง ตลอดภาค/ปี
9. กำหนดการวัด และประเมินผลตามสภาพจริง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 27) ได้อธิบาย
ถึง แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. การจัดทำสาระของหลักสูตร
 - 1.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค
 - 1.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
 - 1.3 กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิตสำหรับสาระการเรียนรู้รายภาค
- ทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติม
 - 1.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา
 - 1.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้
 - 1.6 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
2. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

สุชาติ วิทยุณี (2546 : 26) ได้กล่าวถึง แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไว้ 8 ข้อ ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. โครงสร้างหลักสูตร
4. รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
7. การวัดและประเมินผล

จากแนวคิดที่นักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึง การจัดทำหลักสูตร พอสรุปได้ว่า มีกระบวนการในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ 12 ด้านดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
3. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ Rajabhat Mahasarakham University
4. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน
5. กำหนดผลการการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค
6. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
7. จัดทำหน่วยการเรียนรู้
8. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
9. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
10. กำหนดสื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้
11. กำหนดการวัดผลและประเมินผล
12. บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

4. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

4.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (กรมวิชาการ 2545: 8-9) เกี่ยวกับการบริการจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา นั้นหมายความว่า สถานศึกษาจะต้องสร้างจิตสำนึกสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่จะต้องให้ความร่วมมือกันในการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในการสำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากรเกี่ยวกับการให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1.1 มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1.2 มีการวางแผนประชุมชี้แจง/ประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1.3 ศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ เอกสารหรือศึกษาค้นคว้าจากโรงเรียนนำร่องเครือข่ายหรือแกนนำ

4.1.4 พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

4.1.5 ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา

4.1.6 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4.1.7 จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ในการรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ เช่น งบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น จัดทำข้อมูลให้เป็นระบบชัดเจน

4.1.8 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสนองนโยบาย กฎ และระเบียบต่างๆ

4.1.9 มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรให้ผู้ปกครองนักเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือองค์กรในชุมชนได้รับทราบและขอความร่วมมือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน จะต้องออกไปเยี่ยมพบประชาชนในเขตบริการอย่างทั่วถึง

4.2. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และ เป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่าโลกและสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนา ผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัยในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาแสดงความประสงค์อันสูงส่ง หรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้ สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย แผนปฏิบัติการ และการติดตามผล ตลอดจนจัดทำ รายงานแจ้ง สาธารณชนและส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษา เพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตาม หลักสูตรของสถานศึกษา และจุดหมายของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้เป็น กระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นดำเนิน ไปอย่างมี ประสิทธิภาพและมีทิศทางก่อให้เกิดเจตคติในการทางที่สร้างสรรค์คิงามแก่สังคมของ สถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่าย เพียงพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตร สาระการเรียนรู้ การเรียนการสอน สื่อการ เรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตาม การรายงาน ฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมี ส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์ เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วยวิธี ดังกล่าวนี จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การกำหนดสาระการเรียนรู้หรือหัวข้อเรื่อง ในท้องถิ่นสนองตอบความต้องการของชุมชน

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ (2545 : 7) ได้กล่าวไว้ว่า วิสัยทัศน์ (Vision) คือ ภาพขององค์การในอนาคตเป็นภาพที่มีความเฉพาะเจาะจง(Undique) ได้พัฒนาแล้ว (Improved) และสามารถ บรรลุถึงได้ (Attainable) ผู้นำจะต้องมองไปข้างหน้า มีทิศทาง ที่ชัดเจนเป็นทิศทางที่ต้องการจะให้องค์การไปทางนั้น และบรรลุสภาพการณ์ที่ปรารถนาได้ องค์ประกอบของวิสัยทัศน์ มีดังนี้

1. วิสัยทัศน์ทางองค์การ
2. วิสัยทัศน์ทางอนาคต
3. วิสัยทัศน์ทางบุคคล
4. วิสัยทัศน์ทางกลยุทธ์

ผู้นำจะต้องมีความรอบรู้ ทักษะและประสบการณ์ในวิสัยทัศน์ทางกลยุทธ์ และจะต้องทำให้วิสัยทัศน์ทางบุคคลวิสัยทัศน์ทางอนาคตและวิสัยทัศน์ทางองค์การมีความกระจ่างและชัดเจน วิสัยทัศน์สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 มิติ ดังนี้

1. การสร้างวิสัยทัศน์ เป็นการสร้างความฝันที่เป็นจริงหรือเป็นการสร้างพิมพ์เขียวขององค์การที่มีความเป็นเลิศในอนาคตเป็นการสร้างภาพอนาคตที่ผู้นำปรารถนาจะให้องค์การของคนเป็นอย่างนั้น การสร้างวิสัยทัศน์นั้นจะต้องศึกษาองค์การอย่างลึกซึ้ง มีข้อมูลอย่างชัดเจนเกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยของบุคคล สถานที่ ทรัพยากรและเวลา วิสัยทัศน์ที่สร้างจำเป็นจะต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วิธีการที่คืออย่างหนึ่งในการสร้างวิสัยทัศน์ก็คือ การสร้างวิสัยทัศน์โดยการมีส่วนร่วม

2. การเผยแพร่วิสัยทัศน์ เมื่อสร้างวิสัยทัศน์ขึ้นมาแล้วจำเป็นต้องบรรยายอธิบาย และทำให้สมาชิกในองค์การได้รับรู้ เข้าใจและมองเห็นความเป็นไปได้ และยอมรับวิสัยทัศน์เป็นของตน การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ หรือ การนำวิสัยทัศน์ไปปฏิบัติจริง โดยความร่วมมือ ท่วมเทกำลังกาย ความคิด และความพยายามให้วิสัยทัศน์ที่สร้างขึ้นมาดำเนินไปเป็นผลสำเร็จ

กมล ภูประเสริฐ และสุนทร สุนันทชัย (2541 : 30) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของวิสัยทัศน์ ไว้ดังนี้

1. เขียนเป็นภาษาที่แสดงเจตคติทางบวก
2. มีคุณภาพ ทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกผูกพัน
3. พูกรวมถึงประชาชนทุกหมู่เหล่า
4. วาดถึงมาตรฐานของความเป็นเลิศและผลสัมฤทธิ์สูงสุด
5. จุดเน้นที่ประชาชนคุณภาพ
6. บอกระยะเวลา 15 ถึง 25 ปี ในอนาคต
7. เขียนเป็นภาษาง่าย ๆ ที่ทุกคนอ่านแล้วเข้าใจ

กรมวิชาการ (2545 : 31) ให้ความหมายวิสัยทัศน์ไว้ว่า วิสัยทัศน์เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างศรัทธา และจุดประกายความคิดในสภาพการพัฒนาสูงสุด

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 35) ให้ความหมาย วิสัยทัศน์ ไว้ว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง การสร้างภาพอนาคต ที่มีเอกลักษณ์ เป็นอุดมคติ มีความน่าฟังปรารถนา มีความเป็นไปได้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาของตน และมุ่งมั่นผลักดันทุกวิถีทาง ที่จะให้วิสัยทัศน์นั้นเป็นจริง

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 58) ให้ความหมาย วิสัยทัศน์ ไว้ว่า วิสัยทัศน์เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่ออนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้ามีเอกลักษณ์

คำริ บุญชู (2545 : 55) ให้ความหมายของวิสัยทัศน์ไว้ว่า วิสัยทัศน์ คือ ภาพในอนาคตขององค์กรที่ผู้นำและสมาชิกทุกคนร่วมกันวาดฝันหรือจินตนาการขึ้น เป็นการคิดไปข้างหน้า โดยมี พื้นฐานอยู่บนความเป็นจริงในปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 52) ให้ความหมาย วิสัยทัศน์ ไว้ว่า วิสัยทัศน์ เป็นภาพความสำเร็จของนักเรียนหรือสถานศึกษาในอนาคตที่อยากเห็นอยากให้คนอื่นพูดถึงสถานศึกษาว่าเป็นอย่างไร

สุชาติ วิทยุฒิ (2546 : 27) ได้กล่าวถึง วิสัยทัศน์ ไว้ว่า วิสัยทัศน์ เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ หรือความเชื่อที่มองไปในอนาคตข้างหน้าสามารถดำเนินการให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ วิสัยทัศน์ที่ดีจะมีทิศทางที่ชัดเจน มุ่งอนาคตมีความมุ่งมั่น ทำทนาย มีความเป็นไปได้ เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น มีพลัง และบ่งบอกถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้วิสัยทัศน์ต้องสอดคล้องกับหลักสูตร นโยบายทางการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด และที่สำคัญวิสัยทัศน์จะต้องเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรหลายฝ่าย

ณัฐพงศ์ เกศมาริช (2546 : 11) ได้กล่าวถึงวิสัยทัศน์ ไว้ว่า วิสัยทัศน์เปรียบได้กับการเดินทางไปสู่ความซับซ้อนที่ช่วยสร้างสรรค์อนาคตให้เกิดขึ้นจากการซ่อนภาพของข้อเท็จจริง ความหวัง ความฝัน ภัยอันตราย และโอกาสเข้าไว้ด้วยกัน การสร้างวิสัยทัศน์ คือ กระบวนการกลั่นกรองค่านิยม ให้เกิดความชัดเจน มุ่งเน้นในพันธกิจ และมุ่งมั่นให้บรรลุผล

ตามวิสัยทัศน์ มั่นมิใช่เป็นเพียงชั่วข้ามคืน การสร้างวิสัยทัศน์จะประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จ ก่อให้เกิดทางแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ในธุรกิจอันท้าทาย และ จุดประกายให้เกิดวิวัฒนาการ และการเรียนรู้ในองค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยมีองค์ประกอบของการสร้างวิสัยทัศน์ 5 ประการ ดังนี้

1. สร้างความชัดเจนให้กับค่านิยม
2. การตรวจสอบสถานการณ์ ณ ปัจจุบัน
3. การกำหนดพันธกิจ
4. การสร้างวิสัยทัศน์
5. การลงมือปฏิบัติ

สำนักพัฒนาระบบบริหาร (2546 : 118) ได้กล่าวถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ ไว้ว่า ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาแสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนา ให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงาน ที่สำคัญๆ ของสถานศึกษาพร้อมด้วย เป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ และติดตามผล ตลอดจนทำรายงาน แจ้ง สาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษา เพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของ สถานศึกษา และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง ภาพแห่งความสำเร็จในอนาคต ที่เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการหรือความเชื่อที่ทุกคนในองค์กรได้ร่วมกันกำหนด และ มุ่งไปในอนาคตที่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ อย่างมีเอกลักษณ์ ซึ่งมี กระบวนการในการสร้างวิสัยทัศน์ โดยการมีส่วนร่วมจากบุคลากรในองค์กรทุกคน

ภารกิจ

กรมวิชาการ (2545 : 31) กล่าวถึงภารกิจ ไว้ว่า เป็นการแสดงวิธีดำเนินการ ของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

ตำริ บุญชู (2545 : 55) ได้กล่าวถึงภารกิจ ไว้ว่า ภารกิจหรือพันธกิจหรือ ภาระงาน เป็นการระบุสิ่งที่ต้องการกระทำ เพื่อให้เกิดผลต่อผู้เรียนตามวิสัยทัศน์ที่ได้ตั้งไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 56) ได้กล่าวถึงภารกิจ ไว้ว่า เป็นบทบาทหน้าที่ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการนำวิสัยทัศน์ซึ่งเป็นภาพฝันมาจัดกระทำให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 43) ได้กล่าวถึง ภารกิจ ไว้ว่า ภารกิจ เป็นข้อความที่แสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 114) ได้กล่าวถึง ภารกิจ ไว้ว่า เป็น ภาระหน้าที่ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่กำหนดเป็นงานหลักสำคัญ ๆ ของสถานศึกษา

ณัฐพงศ์ เกศมาริช (2546 : 77) ได้กล่าวถึง ภารกิจ (พันธกิจ) ไว้ว่า พันธกิจขององค์กรนั้น เป็นการรวมเอาพันธกิจส่วนตนของบุคลากรทั้งองค์กรเข้าไว้ด้วยกัน กระบวนการในการนำเอา ทั้งสองสิ่งนี้มาผสมผสานกัน มักก่อให้เกิดความแตกต่างที่มีตั้งแต่องค์การที่เปี่ยมด้วยสมรรถนะ ไปจนถึงองค์กรที่ดำเนินไปอย่างเลื่อนลอยเมื่อพนักงานพบว่า องค์กรนั้นเปรียบได้กับพาหนะที่นำพาพวกเขาไปสู่ พันธกิจส่วนตน ทั้งพลังกายและความกระตือรือร้นก็เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ ดังนั้น พันธกิจ หมายถึง การสังเคราะห์มุมมองของลูกจ้าง และพนักงานที่มีต่อธุรกิจขององค์กร สินค้าและบริการที่ควรจะเป็น ใครคือลูกค้า และคุณค่าใดที่องค์กรจะมอบจะมอบให้แก่เขา นอกจากนี้ยังรวมไปถึงภาพรวมของ จุดประสงค์ และงานที่องค์กรทำ สุชาดา วิทยุฒิ (2546 : 28) ได้กล่าวถึง ภารกิจ (หรือพันธกิจ) ไว้ว่า เมื่อกำหนดวิสัยทัศน์แล้ว ต้องกำหนดวิธีการที่จะดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด ภารกิจต้องให้ครบถ้วนตามที่วิสัยทัศน์กำหนดจากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่าภารกิจ เป็นการแสดงวิธีดำเนินการเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและนำไปสู่การวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและผู้รับบริการ ต่อไป

เป้าหมาย

กรมวิชาการ (2545 : 31) ได้กล่าวถึง เป้าหมายไว้ว่า เป้าหมายเป็นการกำหนดความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 58) ได้กล่าวถึง เป้าหมาย ไว้ว่า เป้าหมาย เป็นการนำภารกิจ มาปรับให้เป็นผลงานที่เด่นชัดมากขึ้น และเป็น ผลงานที่สถานศึกษาคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

คำริ บุญชู (2545 : 55) ได้กล่าวถึง เป้าหมาย ไว้ว่า เป้าหมาย คือ ผลลัพธ์ ปลายทางที่กำหนดไว้ล่วงหน้าตามภารกิจซึ่งควรระบุทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพโดยต้อง คำนึงถึงความพร้อมและ ข้อจำกัดของบุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณ ฯลฯ ด้วย

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 48) ได้กล่าวถึง เป้าหมาย ไว้ว่า เป้าหมาย เป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนด และสอดคล้องกับ จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 58) ได้ให้นิยาม เป้าหมาย ไว้ว่า เป้าหมาย เป็นสิ่ง ที่กำหนด เป็นผลสัมฤทธิ์ปลายทางของผู้เรียนที่สมควรบรรลุผล เมื่อจบหลักสูตรที่สอดคล้อง กับจุดหมาย หลักฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภูมิศาสตร์คาม

สุชาติ วิญญู (2546 : 28) ได้กล่าวถึง เป้าหมาย ไว้ว่า สถานศึกษาต้อง กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นการกำหนดความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับ ผู้เรียน เมื่อจบหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและจุดหมายของหลักสูตร แคนกลาง

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า เป้าหมาย เป็นการกำหนดความคาดหวังด้านคุณภาพ ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.3 การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 16) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดหมายของหลักสูตรไว้ว่า การระบุถึงคุณลักษณะของเด็กที่ตนรับผิดชอบ อยากให้เป็น เด็กดี เป็นเด็กมีวินัย เป็น ผู้มีคุณธรรมและมีค่านิยมที่ดีงาม เป็นเด็กที่น่ารัก

ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์ และลัดดา ศิลาน้อย (2544 : 3) ได้กล่าวถึง การกำหนด คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ว่า สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ เพื่อเป็น เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่ต้องมีการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ดังกล่าว ให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

กรมวิชาการ (2545 : 31) ได้กล่าวถึง การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ว่า เพื่อเป็น เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่สถานศึกษา จะกำหนดเป็น คุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และ ความจำเป็น ที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ดังกล่าวให้แก่ ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษาครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้าน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัยเพื่อการปรับปรุงพัฒนา และการส่งต่อ ทั้งนี้ ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี หรือรายภาค

ฉวัญ มาตรฐาน (2545 : 44) ได้กล่าวถึง การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ว่า สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นเป้าหมายในการ พัฒนาผู้เรียนด้าน คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม สถานศึกษาสามารถกำหนดขึ้นได้ ตามความเหมาะสมและความต้องการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่ต้องมีการ ปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมดังกล่าว ให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต่าง ๆ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 54) ได้กล่าวถึง การกำหนดคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ไว้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 29) ได้อธิบายถึง การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ว่า สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนด คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมและ ค่านิยม สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้เรียนเพื่อทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียนสถานศึกษาจะได้นำไปกำหนด แผนกลยุทธ์ในการปรับปรุงคุณลักษณะของ ผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

สำนักพัฒนาระบบบริหาร (2546 : 121) ได้อธิบายถึง การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ว่า สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนในการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็น เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม และสามารถ กำหนดขึ้น ได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้อง มีการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นั้น สถานศึกษา ต้องร่วมกับชุมชน ในการกำหนดเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สังคม ยอมรับตามความต้องการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่ ต้องการให้เกิดขึ้น

4.4. การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 33) ได้กล่าวถึงโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ว่า โครงสร้างพื้นฐานของหลักสูตรประกอบด้วย 4 พื้นฐานหลัก คือ

1. วัตถุประสงค์
2. เนื้อหาวิชา
3. วิธีสอน
4. การประเมินผล

กรมวิชาการ (2545 : 31) ได้กล่าวถึงโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ว่า จากวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำ โครงสร้างหลักสูตร ซึ่งกำหนดสาระการเรียนรู้ และเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจน เพื่อสถานศึกษา จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

1. สาระการเรียนรู้ / ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายวิชา หน่วยการเรียนรู้ครบ 8 กลุ่มสาระรายปีหรือรายภาค ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น
2. มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน
3. เวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายปีหรือ

รายนามสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม (2544 : 54) ได้กล่าวถึง โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ว่า โครงสร้าง คือ ข้อกำหนดว่ากลุ่มวิชาหรือรายวิชาใดในหลักสูตรเป็นวิชาบังคับ วิชาใดเป็นวิชาเลือก วิชาใดเป็นวิชาเลือกเสรี และเป็นสัดส่วนเท่าใด เพื่อให้สอดคล้องกับจุดหมายที่กำหนดไว้

วัฒนาพร ระจับทุกซ์ (2545 : 58) ได้กล่าวถึง โครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า องค์ประกอบของโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

1. สารະการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ ครอบ 8 กลุ่มสาระ รายนามหรือรายปี ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

2. มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน

3. กำหนดเวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รายนาม หรือรายปี ซึ่งมีแนวการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

3.1 ศึกษาเกี่ยวกับ โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

3.2 ศึกษาเกี่ยวกับแนวการจัดหลักสูตรและเวลาเรียนในแต่ละช่วงชั้น

Rajabhat Mahasarakham University

3.3 ศึกษาเกี่ยวกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและกิจกรรม

พัฒนาผู้เรียน

3.4 ศึกษาข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา

3.5 ศึกษาวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา

3.6 จัดโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 69) ได้กล่าวถึง โครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ว่า เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการจุดมุ่งหมายมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจึงได้กำหนด โครงสร้างของ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

2. สารະการเรียนรู้

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. มาตรฐานการเรียนรู้

5. เวลาเรียน

สุชาติ วัลย์วดี (2546 : 28) ได้กล่าวถึงโครงสร้างของหลักสูตร ไว้ว่า โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการกำหนดสาระการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพื่อบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนดรวมทั้งระบุการใช้เวลาในการจัดอย่างเหมาะสมแต่ละปีหรือแต่ละ ภาคเรียน ดังนั้น โครงสร้างของหลักสูตร จะประกอบด้วย

1. สาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและเพิ่มเติม
2. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. เวลาที่ใช้ในการจัดแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จากที่นักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า องค์ประกอบของโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย สาระการเรียนรู้/ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เวลาเรียนแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายปี/รายภาค

4.5 การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค และสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ธีรชัย นนทรณอมศักดิ์ และลัดดา ตีลาน้อย (2544 : 1) ได้กล่าวถึง การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคไว้ว่า โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่ระบุดังความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น สำหรับการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ เลือกเสรี ให้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสม

กรมวิชาการ (2545 : 32) ได้กล่าวถึง การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคไว้ว่า โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุดังความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้นการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ในสถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 110) ได้กล่าวถึง กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ไว้ว่า สถานศึกษาสามารถดำเนินการกำหนดผลการเรียนรู้รายปีรายภาค โดย

1. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีในช่วงชั้นที่ 1-3 หรือรายภาคในช่วงชั้นที่ 4 โดยผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังจะเป็นสิ่งที่ระบุถึง ความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น
2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ให้สถานศึกษา กำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
3. บางมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น อาจกำหนดให้มีผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเพียงในบางปีหรือบางภาคเรียนก็ได้
4. สถานศึกษาแต่ละแห่งมีอิสระในการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ถวัลย์ มาตจรัส (2545 : 119) ได้กล่าวถึง การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ไว้ว่า ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค หมายถึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและต้องการให้เกิดกับผู้เรียนหลังจากได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ของรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระซึ่งจัดเป็นรายปีหรือรายภาคโดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึง ความรู้ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาค นั้น

สำนักพัฒนาระบบบริหาร (2546 : 118) ได้อธิบายถึง การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ไว้ว่า สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระต่าง ๆ จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ และกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาคทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วยพิจารณากำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลพร้อมทั้งการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นและกำหนดในลักษณะผสมผสานบูรณาการจัดเป็นชุดการเรียนแบบยืดหยุ่นหรือจัดเป็นโครงการก็ได้

นักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวมาได้ใช้แนวทางการดำเนินการตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกรอบในการอธิบาย พอสรุปได้ว่า การกำหนด ผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค นั้น เป็นการวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วง ชั้นที่กำหนดไว้ใน แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือราย ภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ ในแต่ละปีหรือภาคนั้นการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือราย ภาคของสาระการเรียนรู้ให้สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับ ความสามารถ ความถนัดความสนใจ และสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาและ ชุมชน

4.6 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา

ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์ และลัดดา ศิदान้อย (2544 : 2) ได้กล่าวถึง การจัดทำ คำอธิบายรายวิชา ไว้ว่า เป็นการนำเอามาตรฐานการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้ รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา

Rajabhat Mahasarakham University

กรมวิชาการ (2545 : 33) ได้อธิบายถึง การจัดทำคำอธิบายรายวิชา ไว้ว่า เป็นการ นำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้ง เวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชาจำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิตผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ของ รายวิชานั้น ๆ ซึ่งสามารถเขียน คำอธิบายรายวิชาได้หลายรูปแบบ เช่น

รูปแบบที่ 1 เขียนเป็นความเรียงเสนอภาพรวมของผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน

รูปแบบที่ 2 เขียนแยกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง : เขียนเป็นความเรียง สรุปภาพรวมของ ผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน

2. สาระการเรียนรู้ : เขียนเป็นความเรียงของขอบข่ายเนื้อหา

รูปแบบที่ 3 เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ขอบข่ายกิจกรรมที่กำหนดกว้าง ๆ สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ของ รายวิชา

2. ขอบข่ายเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของรายวิชา

3. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างกว้าง ๆ

รูปแบบที่ 4 เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

1. จุดประสงค์ของรายวิชาที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้รายวิชา

2. ขอบข่ายสาระการเรียนรู้

3. กิจกรรมการเรียนรู้

4. วิธีการวัดและประเมินผล

รูปแบบที่ 5 เขียนแยกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง : เขียนให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน เป็นข้อ ๆ

โดยไม่แยกด้าน

2. สาระการเรียนรู้เขียนเป็นข้อ ๆ

สำหรับคำอธิบายรายวิชามีแนวทางการกำหนดดังนี้ ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมสามารถกำหนดตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ใน รายวิชานั้น ๆ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 127) ได้กล่าวถึง การจัดทำคำอธิบายรายวิชาไว้ว่า คำอธิบายรายวิชาหมายถึงความคาดหวังของผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนในวิชาที่รับผิดชอบว่าต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอย่างไร มีความสามารถปฏิบัติงานอะไร และมีคุณงามความดีอย่างไร การจัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำโดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาครวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดมาเขียนเป็น คำอธิบายรายวิชาโดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา รหัสวิชา จำนวนเวลา จำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 121) ได้กล่าวถึง การจัดทำคำอธิบายรายวิชาไว้ว่า

โดยการนำผลการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาครวมทั้งเวลาและ จำนวน หน่วย กิต ที่กำหนด มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา รหัสวิชา จำนวนเวลา จำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนดดังนี้ ชื่อรายวิชาของการเรียนรู้ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มของสาระการเรียนรู้ส่วนชื่อที่สถานศึกษาทำเพิ่มเติมสามารถกำหนดได้

ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ต้องสื่อความหมายให้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

สำนักงานพัฒนาระบบบริหาร (2546 : 120) ได้กล่าวถึง การจัดทำอธิบายรายวิชาไว้ว่า เป็นการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชาโดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้หรือสาระการเรียนรู้ของรายวิชา

นักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวมาได้ใช้แนวทางการดำเนินการตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกรอบในการอธิบาย พอสรุปได้ว่า การจัดทำ คำอธิบายรายวิชาเป็นการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้ รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วยชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ ซึ่งสามารถเขียนคำอธิบายรายวิชาได้หลายรูปแบบ

4.7 จัดทำหน่วยการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545 : 34) ได้อธิบายถึง การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นการ นำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และ ผู้เรียน ได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วยผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสาระการเรียนรู้และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการ เรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้วผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกวิชาในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้จากบูรณาการทั้งภายใน และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระ การเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐาน การเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละ ช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 131) ได้กล่าวถึง การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ไว้ว่า หน่วยการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้ที่ครบวงจรในเรื่องหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการจำแนกเนื้อหา

ของแต่ละสาระการเรียนรู้หรือรายวิชาออกเป็น “เรื่อง” แต่ละเรื่องนั้นให้มีความรู้ครบวงจร การจัดทำหน่วยการเรียนรู้จัดทำโดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และ ผู้เรียน ได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวมหน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการ จัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายปีหรือรายภาคของทุกรายวิชา โดยมี แนวทางการ ดำเนินการดังนี้

1. นำสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค มาวิเคราะห์แยกเป็นหัวข้อเรื่อง หัวข้อย่อย
2. นำหัวข้อเรื่อง หัวข้อย่อยมากำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้ซึ่งทำได้หลายรูปแบบ
 - 2.1 นำหัวข้อเรื่อง 1 หัวข้อย่อยมาเขียนเป็นหน่วยการเรียนรู้
 - 2.2 นำหัวข้อเรื่อง หัวข้อย่อยมาบูรณาการ โดยพิจารณาจากสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กัน และเกี่ยวข้องกัน ดังนี้

1.2.1 บูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้

- 1.2.2 บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 2.3 ตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
- 2.4 กำหนดเวลาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

ฉวัลย์ มาศจรัส (2545 : 121) ได้กล่าวถึง การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ไว้ว่า เป็นการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ หน่วยย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และผู้เรียน ได้เรียนรู้ในลักษณะ องค์รวม หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถ บรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกรายวิชา

สำนักงานพัฒนาระบบบริหาร (2546 : 120) ได้กล่าวถึง การจัดทำหน่วย การเรียนรู้ไว้ว่า เป็นการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัด ทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ หน่วยย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และผู้เรียน ได้เรียนรู้

ในลักษณะองค์รวม หน่วย การเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้
สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว
ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกรายวิชาการจัดการ
เรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นสถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการ
ปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ

นักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวมาได้ชี้แนะทางการดำเนินการตามหลักสูตร
การศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกรอบในการอธิบาย พอสรุปได้ว่า การจัดทำ
หน่วยการเรียนรู้เป็นการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการ
จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ ย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และผู้เรียนได้เรียนรู้
ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว
ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกวิชา

4.8 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์ และลัดดา ศิลาน้อย (2544 : 3) ได้กล่าวถึง การจัดทำ
แผนการจัดการเรียนรู้ ไว้ว่า เป็นการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค หรือ
หน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำมา กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545 : 34) ได้อธิบายถึงการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ไว้ว่า
เป็นวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปี หรือรายภาค แต่ละหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนด
เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 139) ได้กล่าวถึง การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
ไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ (แผนการสอน) หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูผู้สอน
ได้กำหนดไว้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ในการจัดทำแผนการจัด
การเรียนรู้ ผู้สอนมีอิสระในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งมีได้หลากหลาย
รูปแบบแต่อย่างไรก็ตามผู้สอนควรปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนที่กำหนดไว้ว่า ให้ใช้
รูปแบบใด ถ้าโรงเรียนมิได้กำหนดรูปแบบไว้ จึงเลือกแบบที่ตนเองเห็นว่า สะดวกต่อการ
นำไปใช้ สรุปขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. เลือกรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้
2. ตั้งชื่อแผนตามหัวข้อสาระการเรียนรู้
3. กำหนดจำนวนเวลา ระบุระดับชั้น
4. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้จากผลการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่เลือกเขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา โดยยึดหลักการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ของ มอริส (Lynn Morris) ที่ว่าจุดประสงค์การเรียนรู้ต้อง

- 4.1 บรรยายจุดหมายปลายทาง ไม่ใช่วิธีการ
- 4.2 สะท้อนถึงระดับต่าง ๆ ของทักษะที่เกิด
- 4.3 ใช้คำกริยาที่เป็นรูปธรรม และใช้องค์ประกอบ 3 ส่วน ตาม โรเบิร์ต เมจเจอร์ (Robert Mager) คือ

- 4.3.1 พฤติกรรม
- 4.3.2 สถานการณ์หรือเงื่อนไข
- 4.3.3 เกณฑ์

5. เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้แล้ว เฉพาะข้อที่สัมพันธ์กับหัวข้อสาระการเรียนรู้ กำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์ปลายทางตามธรรมชาติวิชา

6. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้เป็นรายละเอียดสำหรับนำไปจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้จะเป็นเนื้อหาใหม่ของมวลเนื้อหาที่กำหนดไว้ที่จำเป็นต้องสอน

7. กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหานั้น ๆ
8. เลือกกิจกรรมและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม
9. เลือกสื่ออุปกรณ์ สำหรับใช้ประกอบการเรียนรู้ให้เหมาะสม
10. จัดลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
11. กำหนดการวัดและประเมินผลโดยระบุวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 122) ได้กล่าวถึง การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ไว้ว่าเป็นการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปีหรือรายภาคและหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

สถาบันพัฒนาระบบบริหาร (2546 : 121) ได้อธิบายถึง การจัดทำแผนการเรียนรู้ ไว้ว่าเป็นการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชารายปีหรือรายภาคและหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

นักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวมา ได้ใช้แนวทางการดำเนินการตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกรอบในการอธิบาย พอสรุปได้ว่า การจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้ เป็นการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปี หรือรายภาค แต่ละหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

4.9 การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กรมวิชาการ (2545 : 38) ได้อธิบายถึง การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไว้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถของตนเอง ตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียน ให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิตวุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษา ต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน มุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัยรับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ

1. กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ตามความต้องการของผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่ง

ขึ้นเพื่อการค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตลอด
จนการพัฒนาทักษะของสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

2. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวภาษา และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรม
ที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่าง ๆ นำไปสู่พื้นฐาน
การทำประโยชน์ให้แก่สังคม และวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข ซึ่งกระบวนการจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือ
แห่งชาติ ยุวภาษา สมาคม ผู้บำเพ็ญประโยชน์และกรมการรักษาดินแดน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนอาจจัดทำได้หลายรูปแบบ เช่น

1. จัดแบ่งสัดส่วนเวลาของกิจกรรมต่างๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนในตารางเรียน
เช่นเดียวกันกับกลุ่มสาระอื่น 8 กลุ่มสาระ

2. จัดแบ่งสัดส่วนเวลาของกิจกรรมต่าง ๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนบางส่วน
ในตารางเวลาเรียนปกติ และบางส่วนเรียนนอกเวลา

3. จัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปด้วย โดยวางแผนร่วมกันของกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษา
กิจกรรมกำหนดเวลาเรียนบางส่วนในตารางเวลาเรียนปกติ บางส่วนเรียนนอกเวลา ฯลฯ

สถานศึกษา ต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิ
ภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

ธีรชัย เนตรธอมศักดิ์ และฉัตรดา ศิลาน้อย (2544 : 3) ได้กล่าวถึง การจัด
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ว่า สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น ดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมนักเรียน ทุกภาคเรียน /ปีการศึกษาให้ผู้เรียน
มีคุณภาพตามมาตรฐานช่วงชั้นที่กำหนด และให้มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมนักเรียน
แล้วนำเอาผลการประเมินดังกล่าว เป็นเกณฑ์การผ่านช่วงชั้นของผู้เรียนด้วย ทั้งนี้การปฏิบัติ
กิจกรรมนักเรียนให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด

2. จัดให้มีกิจกรรมแนะแนวแก่ผู้เรียน ซึ่งครอบคลุมทั้งการแนะแนว และ
การให้คำปรึกษาโดย

2.1 จัดกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้ผู้สอนทุกคน /
ครูแนะแนว มีหน้าที่รับผิดชอบนำแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์
สูงสุดแก่ผู้เรียน

2.2 จัดบริการแนะแนว ให้ครูแนะแนวเป็นผู้รับผิดชอบและประสานให้ครูผู้สอนทุกคนร่วมจัดบริการแนะแนวแก่ผู้เรียนให้ครอบคลุมบริการแนะแนวทั้ง 5 งาน คือ งานศึกษารวบรวมข้อมูล งานสารสนเทศ งานให้คำปรึกษา งานกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาช่วยเหลือผู้เรียนและงาน ติดตามผล การจัดกิจกรรมแนะแนวของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางที่สถานศึกษากำหนด

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545 : 253) ได้กล่าวถึง การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ว่า การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สถานศึกษาจะต้องทำรายละเอียดแสดงไว้นอกเหนือจากสาระของหลักสูตร ในส่วนของสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม มีแนวทางการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาดังนี้

1. ตั้งคณะทำงานหรือผู้รับผิดชอบในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. ศึกษา หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
3. ศึกษาวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
4. ศึกษาข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
5. ศึกษาความพร้อมของชุมชนและท้องถิ่นในการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการศึกษา
6. ประมวลผลการศึกษา จาก ข้อ (1 - 5) มาออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยสถานศึกษาอาจเสนอกิจกรรมต่อไปนี้เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 1. กิจกรรมเสริมสร้างความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเอง
 2. กิจกรรมพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม และจริยธรรม
 3. กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต
 4. กิจกรรมแนะแนวและให้คำปรึกษา

5. กิจกรรมสร้างเสริมประสิทธิภาพในการเรียน
6. กิจกรรมสร้างเสริมนิสัยรักการทำงาน
7. กิจกรรมฉลาดกิน ฉลาดใช้
8. กิจกรรมคิดปิ่นปักหมอน
9. กิจกรรมเพื่อนที่แสนดี
10. กิจกรรมสร้างเสริมนิสัยการทำประโยชน์เพื่อสังคม
11. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์ และรักษาดินแดน
12. กิจกรรมพิทักษ์ป่า

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 122) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ว่า สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการโครงการ องค์กรความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติและความสามารถ ความต้องการ ของผู้เรียนและชุมชน
3. จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม
4. จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวม
5. การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ

สำนักงานพัฒนาระบบบริหาร (2546 : 121) ได้อธิบายถึง การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไว้ว่า สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงสิ่งต่อไปนี้

1. จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการโครงการ องค์กรความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติและความต้องการ ของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่าง ๆ
3. กิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรม ลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น

4. จัดกิจกรรมประเภทด้านบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์
ต่อตนเองและสังคม

5. การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยต้องถือว่าเป็นเกณฑ์
ประเมินต่อการผ่านช่วงชั้นเรียน

นักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวมา ได้ใช้แนวทางการดำเนินการตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกรอบในการอธิบาย พอสรุปได้ว่า การออกแบบกิจกรรม
พัฒนา ผู้เรียน นั้น สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบ และวิธีการ
ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรม
แนะแนว และกิจกรรมนักเรียน

4.10 สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545 : 35) ได้อธิบายถึง สื่อการเรียนรู้ ไว้ว่า การจัดการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง
เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่นสนอง
ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา
ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภทรวมทั้งจากเครือข่าย
การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นชุมชน และแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียน และผู้สอนใช้ศึกษา
ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง
หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวและในระบบ สารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณ
ในการเลือกใช้สื่อ และแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุม
ตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้
จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการ
จัดการเรียนรู้ ควรมีหลากหลายทั้ง สื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ
ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่าย
และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่าง
กว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลาเพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการ
เรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
4. ศึกษาวิธีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม หลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ศึกษาวิธีวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเอง และที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่ นั้นอย่างสม่ำเสมอ
6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในสถานศึกษา และในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้
7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่าง สถานศึกษาท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น
8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อและการใช้ สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 221) ได้กล่าวถึง สื่อการเรียนรู้ ไว้ว่า ลักษณะของสื่อ การเรียนรู้ จำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์
2. สื่อเทคโนโลยี
3. สื่ออื่น ๆ
 - 3.1 สื่อบุคคล
 - 3.2 สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 3.3 สื่อกิจกรรมหรือกระบวนการ
 - 3.4 สื่อวัสดุ เครื่องมือ และอุปกรณ์

มีหลักการเลือกสื่อการเรียนรู้ ดังนี้

1. สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะสอน
2. เหมาะสมกับผู้เรียน
3. มีความเป็นไปได้และค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม
4. ความสะดวกและความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้

อวลีย์ มาตจรัส (2545 : 104) ได้กล่าวถึง สื่อการเรียนรู้ ไว้ว่า ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลาเพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

สำนักงานพัฒนาระบบบริหาร (2546 : 115) ได้อธิบายถึง สื่อการเรียนรู้ ไว้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้สื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบ รวมทั้งเครือข่ายการเรียนรู้ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จัดทำและพัฒนาได้เองอีกทั้งสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อหรือห้องสมุดของสถานศึกษา ลักษณะสื่อที่ใช้ควรมีความหลากหลาย ซึ่งช่วยสำหรับการเรียนรู้ และกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้

กรมวิชาการ (2545: 41) สถานศึกษาจำเป็นต้อง ส่งเสริม สนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ นอกจากการเรียนการสอนในห้องเรียนให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ ค้นคว้า เพิ่มพูนหาประสบการณ์และความชำนาญโดยเฉพาะห้องสมุดนั้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นแหล่งที่รวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นห้องสมุดที่มีความหรูหราหรือใหญ่โต อาจเป็นเพียงมุมหนังสือ เพื่อการศึกษาค้นคว้า นอกจากนี้ ต้องสนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ในรูปของ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เช่น คอมพิวเตอร์ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเกิดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันตลอดไป

นักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวมา ได้ใช้แนวทางการดำเนินการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกรอบในการอธิบาย พอสรุปได้ว่า สื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วย ส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม

เข้าใจได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลาเพื่อให้เกิดการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

4.11 การวัดและประเมินผล

กรมวิชาการ (2545 : 36) ได้อธิบายถึง การวัดและประเมินผล ไว้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้ง ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพสถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินผล ทั้งในระดับชั้นเรียนระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินผล จึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือเพิ่มสะสมงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือ ตัวผู้เรียนผู้สอนและพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้าความสำเร็จของตน ครูผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนแต่ละกลุ่มสามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียนสถานศึกษา เป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้นสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้น ไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้นกรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 228) ได้กล่าวถึง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไว้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปใน มาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียนระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอกเพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียน แก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษา

การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีกรอบการประเมินตามหลักสูตรแกนกลางและแนวดำเนินการในการวัดและประเมินผล การเรียน ที่สถานศึกษาจะต้องพิจารณานำไปกำหนดเป็นแนวปฏิบัติให้เหมาะสมสำหรับ สถานศึกษาของตน โดยมีข้อกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

1. การดำเนินการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน
2. การดำเนินการประเมินผลระดับสถานศึกษา
3. การดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ
4. การดำเนินการตัดสินผลการเรียนให้ผู้เรียนผ่านช่วงชั้น
5. การดำเนินการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษา
6. การดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน

ถวัลย์ มาตจรัส (2545 : 105) ได้กล่าวถึง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ไว้ว่า สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาจะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกันสถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอกเพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งมีการประเมินอยู่ 3 ระดับ ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน
2. การประเมินผลระดับสถานศึกษา
3. การประเมินผลระดับชาติ

นักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวมา ได้ใช้แนวทางการดำเนินการตามหลักสูตร การศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกรอบในการอธิบาย พอสรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ สถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนขอ สถานศึกษา ให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน ทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติ

4.12 การบริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา (กรมวิชาการ 2545 : 3-5)

ตามขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นนิติบุคคลกำหนดการบริหาร ไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1. งานวิชาการ 2. งานบริหารงบประมาณ 3. งานบริหารบุคคล 4. และ การบริหารงานทั่วไป ซึ่งการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจ การบริหารจัดการให้สำนักงานเขตเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรงการบริหาร งานวิชาการเป็นงานหลักที่มีความสำคัญที่สุด โดยมีงานอื่นๆเป็นงานสนับสนุนที่มีความสำคัญ อย่างยิ่ง โรงเรียนสามารถบริหารอย่างเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลัก การบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และผลงานมีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของโรงเรียน รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริหารมาใช้บริหารจัดการเพื่อให้เป็นประโยชน์ทางการศึกษาส่งผล ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่ดีต่อนักเรียน

ภาพรวมในการบริหารงบประมาณ โรงเรียน ครอบคลุมขอบข่ายภารกิจที่สำคัญ

7 ด้านคือ ประกอบด้วย

1. การจัดทำและเสนอของบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมิน รายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
5. การบริหารบัญชี
6. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

กรมวิชาการ (2545: 50-55) เพื่อให้การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้ง ทราบบทบาทภารกิจหน้าที่ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้เกี่ยวข้อง ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา
2. ครูผู้สอน
3. ผู้เรียน
4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. ผู้ปกครอง และชุมชนในสวนท้องถิ่น

สรุปความว่า การบริหารงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร ให้สอดคล้องกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้นเป็นงานที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตาม ระเบียบกฎหมายเป็นหลักผู้รับผิดชอบจะต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และฝึกทักษะ ในการปฏิบัติให้ถูกต้องชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ นอกจากนั้นยังจะต้องเตรียมความพร้อม เพื่อเข้าสู่ระบบบริหารจัดการจากภาครัฐ ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นระบบข้อมูล ข่าวสารสนเทศ ฝ่ายอินเตอร์เน็ตเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลสู่การปฏิบัติงาน ทางสถานศึกษาอย่างยั่งยืน และจะเกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

สมศักดิ์ บุญดีกุล (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษา มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่พบในการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและวิธีการสอน และบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านหลักสูตร การนำข้อมูลของครูและนักเรียนมาใช้ เทคนิคและทักษะในการประชาสัมพันธ์ การจัดทำรายวิชาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การขาดบุคลากรที่เกี่ยวข้องชาญในเรื่องของการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ การขาดบุคลากรในการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การขาดการประสานงานที่ีระหว่างโรงเรียนและวิทยากร การขาดแหล่งค้นคว้าเอกสารทางวิชาการและสื่อวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ปณิตา จรัทธาพิทักษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2544) ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตร ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่า ในด้านดำเนินการใช้หลักสูตร มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิมล ฌ พัทลุง (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3 ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การดำเนินการใช้หลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตร และการเตรียมความพร้อม เมื่อเปรียบเทียบ ปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ของผู้บริหารโรงเรียน

มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3 ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อุบล ชมประสพ (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหาร โรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง

สุเมศวร์ พรหมมินทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานกับองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นที่อยู่ในระดับมาก

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความเห็นชอบในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชายจะมีการปฏิบัติงานมากกว่าเพศหญิง

สุทวิช ชาญพิทยา (2545 : บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปฏิบัติการศึกษาที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีความต้องการในระดับมาก

เชาว์ บำขุนทด (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่อง การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 อยู่ในระดับปานกลาง

พันธัญญ์ วิหคโต (2546 : 2-9) ได้ศึกษา ผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษา โรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น และสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า

1. การจัดทำหลักสูตร ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ มีเวลาในการจัดทำน้อยมาก ไม่มีเวลาศึกษาอย่างเพียงพอ รีบเร่งเกินไป ไม่มีเวลาได้ทบทวนตรวจสอบ ทำให้หลักสูตร ไม่สมบูรณ์ ขาดคุณภาพ และไม่มีโอกาสปรับปรุงแก้ไข

2. การบริหารจัดการหลักสูตร ปัญหาที่พบมากที่สุด คือขาดแคลนบุคลากร ขาดครูที่มีความรู้เฉพาะด้าน โดยเฉพาะวิชาหลัก เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ทำให้จัดครูเข้าสอนไม่ตรงกันกับความสามารถ ไม่ตรงตามวุฒิ ไม่ตรงตาม ความถนัดของครู และทำให้ครูต้องสอนหลายวิชารวมทั้งหลักสูตรเก่าและหลักสูตรใหม่

3. การจัดการเรียนการสอน ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ครูขาดความเข้าใจ ในการจัดการเรียนรู้ การกำหนดการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้และการสอนแบบ บูรณาการ แนวทางการ จัดทำแผนไม่ชัดเจน มีรายละเอียดและขั้นตอนการจัดทำยุ่งยาก ต้องใช้เวลานาน และจัดด้วยความไม่มั่นใจ

4. สื่อการเรียนการสอน ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ สื่อการเรียนการสอน เอกสารหนังสือเรียน หนังสือสำหรับค้นคว้า และสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียน การสอนสำหรับครูและนักเรียน มีน้อย ไม่เพียงพอ เก่า และล้าสมัยไม่สอดคล้องกับเนื้อหา ไม่มีประสิทธิภาพ และไม่หลากหลาย บางสาระไม่สามารถจัดหาสื่อได้และไม่มีแหล่งศึกษา ค้นคว้า แหล่งวิทยากร แหล่ง การเรียนรู้ในชุมชนมีน้อย ไม่เพียงพอ และไม่หลากหลาย ขาดสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้นักเรียนและครูได้ศึกษาค้นคว้า

5. การพัฒนาผู้เรียนปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ครูยังไม่เข้าใจการจัดกิจกรรม ขาดประสบการณ์ ไม่ชำนาญการจัดกิจกรรมแนะแนว มีความรู้ไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรม ไม่เข้าใจวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม จึงช่วยเหลือนักเรียนตามที่พอจะทำได้

6. การวัดและประเมินผลปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ครูขาดความเข้าใจและ ขาดทักษะในการวัดและประเมินผล รูปแบบ และแนวทางการวัดและประเมินผลไม่ชัดเจน ไม่เข้าใจวิธีการและประเมินผลตามสภาพจริงในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่มีความรู้ในการ จัดทำเครื่องมือวัดผลประเมินผล ขาดแนวและวิธีในการสร้างแบบประเมินผลการเรียนรู้ ที่หลากหลาย

7. การมีส่วนร่วมของชุมชน ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ชุมชนมีส่วนร่วมน้อย ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเพราะขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการศึกษา แนวใหม่การวัดและประเมินผล / การจัดกิจกรรม/การจัดทำหลักสูตร มีความรู้ที่น้อย ขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาท คิดว่าเป็นหน้าที่ของครู โรงเรียน และเชื่อมั่นว่าครูสามารถทำได้ดีกว่า

กลุ่มพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษา สำนักงานพัฒนาการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม เขตการศึกษา 6 สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ (2546 :
บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการติดตามผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การศึกษา
ขั้นพื้นฐาน เขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พบว่า

1. ค่าเฉลี่ย ผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง
2. สถานศึกษามีเวลาเตรียมความพร้อมน้อยบุคลากรภายในสถานศึกษา ตลอดจนคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาขาดทักษะและความชำนาญในการจัดทำสาระหลักสูตรขาดบุคลากรที่มีความชำนาญในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน วิทยากรที่ให้ความรู้ยังไม่มีความชัดเจนในเนื้อหา ขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการวางแผนเพื่อเตรียม เอกสาร คู่มือ วัสดุ และแหล่งเรียนรู้ยังไม่เพียงพอ การวัดและประเมินผลและเอกสารต่างๆ ยังไม่มีรูปแบบที่แน่นอนและ ชัดเจน การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลยังไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง การสรุปผลการดำเนินงานยังจัดทำไม่ได้ไม่ชัดเจนและต่อเนื่อง ข้อมูลและสารสนเทศที่เก็บรวบรวมไว้ยังไม่ได้นำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเท่าที่ควร

3. สถานศึกษามีระยะเวลาเตรียมความพร้อมน้อย บุคลากรบางส่วนขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ครูขาดความมั่นใจในการจัดทำสาระของ หลักสูตรสถานศึกษา ขาดการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ขาดการมีส่วนร่วมในการ จัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา การวัดผลและประเมินผลตลอดจนรูปแบบเอกสารต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจนการรายงานผลการเรียนของผู้เรียนต่อชุมชนมีน้อย การนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผลยังไม่เป็นระบบและชัดเจนตลอดจนขาดความต่อเนื่อง ขาดการนำข้อมูลสาร สนเทศที่เก็บรวบรวมไว้ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาเท่าที่ควรสุดท้ายขาดงบประมาณในการบริหารจัดการ

4. บุคลากรของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจไม่เพียงพอในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและสาระหลักสูตร ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ แต่ละสาระการเรียนรู้คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและมีส่วนร่วมในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาน้อย สถานศึกษามีเวลาเตรียมความพร้อมน้อย จึงขาดความมั่นใจในการจัดทำสาระหลักสูตร นโยบายการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการขาดความแน่นอน ไม่ชัดเจน ขาดสื่อเอกสาร วัสดุและอุปกรณ์ และข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำหลักสูตร ขาดงบประมาณสนับสนุน ระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนไม่ค่อยเป็นระบบชัดเจน ครูมีภาระงานอื่นมากจึงมีระยะเวลาในการจัดทำหลักสูตรน้อย สถานศึกษาบางแห่งจัดทำสาระหลักสูตรไม่ได้ จึงลอกเลียนจากสถานศึกษาอื่น บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนการบริหารหลักสูตรและมีเวลาในการวางแผนน้อย

ฉันทนา กล่อมจิต และกิ่งฟ้า สินธุวงษ์. (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา สภาพการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษา โรงเรียนเขวไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม จากการวิจัยพบว่า คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่มาจาก ชุมชน ได้ให้ความไว้วางใจและอำนาจการตัดสินใจแก่ผู้บริหารโรงเรียน สำหรับการบริหารจัดการและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาพบว่า โรงเรียนมีการวางแผน ดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการ การบริหารทั่วไป การจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน พบว่า การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การออกแบบการเรียนรู้ และออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางและจากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนยังไม่สามารถจัดได้หลากหลาย และยังไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกตามความสนใจ เนื่องจากข้อจำกัดของบุคลากรในโรงเรียน

นิติพร อินทรสิทธิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษา สภาพปัญหาในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร พบว่า ปัญหาในการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรนั้น ด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ด้านสังคมและชุมชนและด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับ

จากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การจัดโครงสร้างหลักสูตร การจัดทำสาระของหลักสูตร การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจเป้าหมาย การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนด รูปแบบ วิธีการเกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษา การออกแบบการเรียนรู้ และการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ส่วนปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้น ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ส่วนปัญหาในการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน

วัลลภา อารีรัตน์ และคณะ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา สภาพการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่อง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : จังหวัดชัยภูมิ จากผลการวิจัย พบว่า สถานศึกษาใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นขั้นตอนสอดคล้องกับแนวทางที่กรมวิชาการเสนอแนะของ โรงเรียนบ้านห้วยหนองจันทิ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนัก ส่งบุคลากรเข้าอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน ขึ้นวางแผนตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ / พันธกิจ / เป้าหมาย จัดทำสาระของหลักสูตรทั้ง 8 กลุ่ม การกำหนดสัดส่วนเวลา ขึ้นดำเนินการในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค การทำคำอธิบายรายวิชา และการจัดหน่วยการเรียนรู้ และการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งการปฏิบัติในแต่ละขั้นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกเรื่อง

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 1-12 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการติดตามผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตการศึกษา 1-12 พบว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่อง มีผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้าน การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาและด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนเครือข่ายการจัดทำหลักสูตร มีผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการจัดทำสาระหลักสูตรของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการ หลักสูตรสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โรงเรียนที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2546 มีผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการจัดทำสาระ

หลักสูตรของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุดและด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และปัญหาที่พบ

1. สถานศึกษามีเวลาเตรียมความพร้อมไม่เพียงพอ ผู้บริหารและครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ขาดทักษะในการจัดทำสาระหลักสูตร ขาดครูที่มีความชำนาญในการสอนบางกลุ่มสาระ ผู้ปกครอง และชุมชน มีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรน้อย มีเวลาน้อยในการจัดทำหลักสูตรและแผนบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการวางแผน ครูบางส่วนยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน การนิเทศติดตาม และประเมินผลขาดความต่อเนื่องไม่ทั่วถึง และยังไม่เป็นระบบ บุคลากรขาดความรู้ในการวัดและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินการดำเนินงานยังจัดทำได้ไม่ชัดเจนและต่อเนื่องข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมไว้ยังไม่ได้นำไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเท่าที่ควร

2. บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในงานด้านวิชาการไม่ชัดเจน ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และสาระหลักสูตรขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละสาระการเรียนรู้ คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาน้อย

สุมาลี ชัยเจริญ และเจียมศักดิ์ ตรีศิริรัตน์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนนาร่องในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษา โรงเรียนชุมชนหนองกุงวิทยา จังหวัดขอนแก่น จากการวิจัยพบว่า ผลการการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ผู้ปกครองและ ชุมชน มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องกำหนดควิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ในระดับที่น้อยมากปัญหาและอุปสรรค ที่พบคือ ครูผู้สอนมีโครงการอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถทุ่มเทในการในการจัดทำหลักสูตรได้อย่างเต็มที่

อัญชลี สารรัตน์ และคณะ (2546 : บทคัดย่อ) สภาพการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่อง และโรงเรียนเครือข่ายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : พหุกรณีศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนทั้ง 10 โรงเรียน ประกอบด้วย การจัดทำหลักสูตร การบริหารจัดการหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการประเมินหลักสูตร ด้านการจัดทำหลักสูตร โรงเรียนดำเนินตามแนวทางที่ได้รับการอบรมจากกรมวิชาการ

ส่วนการใช้หลักสูตรได้พยายามดำเนินแนวทางของหลักสูตรที่จัดทำขึ้นให้มากที่สุด และส่วนใหญ่นำการประเมินหลักสูตรเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของแผนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ ระยะเวลาการอบรมน้อย และอบรมได้ไม่ทั่วถึง กระบวนการอบรมผู้เข้ารับการอบรมได้เพียงการรับรู้ว่าจะทำอะไร มีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร แต่ยังไม่เข้าใจเพียงพอที่จะจัดทำได้ด้วยตนเองจึงทำตามต้นแบบ มีระยะเวลาจำกัดในการจัดทำหลักสูตร ขาดความมั่นใจในการจัดทำ ขาดเอกสารตำราและแหล่งความรู้สำหรับใช้ในการค้นคว้าชุมชนยังไม่สามารถเข้ามาช่วยเหลือการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้มากนัก เพียงแต่รับทราบและให้การสนับสนุนเรื่องอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ด้านการใช้หลักสูตร โรงเรียนยังไม่สามารถใช้หลักสูตรได้ตามที่เขียนทุกประการ โดยเฉพาะในเรื่องของสาระการเรียนรู้

อัญชลี สารรัตน์ และ กิ่งฟ้า สนิทวงศ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา สภาพการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนเครือข่ายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดสมอราย) จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ ระยะเวลาในการอบรมน้อยเกินไป และครูจะมีความกระตือรือร้นในช่วงแรก แต่ช่วงหลังความกระตือรือร้นลดลง และยิ่งลดลงเมื่อทราบว่ากระทรวงศึกษาธิการจัดทำแกนกลางมาให้โรงเรียนเทียบเคียง ครูไม่มั่นใจในแนวทางของหลักสูตรใหม่

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ยูเนสโก (UNESCO. 1978 : 66 ; อ้างอิงมาจาก วิวัฒน์ สัมฤทธิ์วิชฌาลัย. 2534 : 27) ได้สรุปปัญหาการใช้หลักสูตรของบางประเทศในทวีปเอเชีย ได้แก่ ฮ่องกง อินโดนีเซีย บังกลาเทศ อินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์และศรีลังกาพบว่าปัญหาการใช้หลักสูตรเป็นปัญหาที่ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารหลักสูตรระดับต่าง ๆ ไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรของครู และผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมครูเกี่ยวกับหลักสูตรขาดประสิทธิภาพ ขาดแคลนเอกสารหลักสูตร ตำราเรียนไม่ทันสมัย ขาดแคลนหนังสืออ่านประกอบ และศูนย์พัฒนาหนังสือ ขาดการวางแผนที่ดีในการนำหลักสูตรไปใช้

อิงลิช แอนด์ สเตฟฟี (English and Steffy 1983 : 29-32 อ้างอิงมาจาก สายสวาสดี วิไลกุล. 2537 : 69) ศึกษาเรื่อง ความแตกต่างระหว่างการสร้างหรือการ ออกแบบหลักสูตรและการนำไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนออกแบบการสร้าง หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้นั้นมีความแตกต่างกัน การสร้างหลักสูตรเป็นการทำ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปตามเป้าหมายซึ่งองค์ประกอบหลายประการอาจจะ ยังไม่สัมพันธ์กันอย่างเต็มที่ ส่วนการนำหลักสูตรไปใช้นั้นต้องสัมพันธ์กับการบริหาร หลักสูตรจะต้องมีการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน

โจฮันเซน (Johansen. 1967 : 81-83 อ้างอิงมาจาก สมทรง ชุมรักษ์. 2542 : 68) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความมีอิทธิพลของการรับรู้ของครูในการตัดสินใจ ใช้และส่งเสริมหลักสูตรในห้องเรียน พบว่าครูมีส่วนร่วมในการวางแผนหลักสูตร เป็นผู้ส่งเสริม และแนะนำ หลักสูตรไปปฏิบัติได้ดีกว่าครูไม่มีส่วนร่วม

ทราซินคา (Tracinka. 1996 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ผลการกระทบ ของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษ ที่มีต่อครูผู้สอนและหลักสูตรพบว่า การให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการ จัดการ ศึกษาแบบพิเศษมากขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร เป็นต้น นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ระดับประถมศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่นในทางที่ดี จากผลของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาที่ผ่านมายังไม่สนองตอบต่อสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่แท้จริงของผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากปัญหาบุคลากรมีจำนวนจำกัด ทางด้าน ความรู้และ ปริมาณปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ ปัญหาการขาดการเอาใจใส่ดูแลของผู้บริหาร และ ครูผู้สอนต่อการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับ ประสพการณ์ตรง ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ จึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น โดยนำเอาภูมิปัญญาของท้องถิ่นมากำหนดเป็นหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น สภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการครองชีพของชุมชน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความรัก ห่วงเห่นและศรัทธาในท้องถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้น

สมิท (Smith. 1971 : 2377-A ; อ้างถึงใน พิทักษ์ จอมเมือง. 2541 : 27-28) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ บทบาทของคณะกรรมการศึกษา ในการวางแผนและพัฒนาของ มหาวิทยาลัยรัฐมิชิแกน พบว่า สมาชิกของคณะกรรมการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนและประชาชน มีความต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา คณะกรรมการศึกษาจากประชาชนไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว โดยคณะกรรมการไม่ได้มีส่วนรู้เห็น คณะกรรมการศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนเห็นพ้องต้องกันว่า โรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าขึ้นไปกว่าเดิม หากคณะกรรมการดังกล่าวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียน

มูกอบโต (Mukoboto. 1982 : 245 : A) ได้ศึกษารูปแบบการวางแผนหลักสูตร ในประเทศแซมเบีย เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผลกระทบของระบบ การจัดการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า บทบาทที่กำหนดโดยรัฐบาล ไม่สอดคล้องกับบทบาทของกลุ่มต่าง ๆ ในทางปฏิบัติในการจัดหลักสูตร กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ต้องการมีส่วนร่วมในการ จัดหลักสูตรทุกระดับการศึกษา กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่า ครูและผู้นำทางการ ศึกษาควรจะได้รับผิดชอบในการสร้างหลักสูตรและการตัดสินใจเลือกใช้หลักสูตร โดยอาศัย ข้อมูลจากผู้เรียนและชุมชน และควรมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการบริหารหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการต่าง ๆ และจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและมี การพัฒนาชุมชนด้านการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งมีการปฏิรูปการศึกษา

เมอร์ริล (Merrill. 1992 : 358) ได้ศึกษา ปัจจัยด้านองค์กรและสิ่งแวดล้อม ที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปหลักสูตร กรณีศึกษาในการปรับปรุงโรงเรียนในเขตอำเภอ พบว่า ในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาหลักสูตร จะต้องคำนึงถึงปัจจัยองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ลักษณะของเขตพื้นที่ของโรงเรียน ปัจจัยระดับ โรงเรียน และปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน และยังพบว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ในโรงเรียนชนเมือง ยังต้องมีปัจจัยอื่น ๆ อีก เช่น ประวัติชุมชน ลักษณะของชุมชน การเมือง ประสิทธิภาพของครู การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และวัฒนธรรมของโรงเรียน

ฮีเกา (Hega. 1992) ได้ศึกษาความพร้อมเพียงในการให้ความร่วมมือในการ ศึกษาความเปลี่ยนแปลงนโยบายระดับภูมิภาคและการประสานงานของพวกเขาในการ ให้ความร่วมมือด้านนโยบายด้านการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า นโยบายทางการศึกษาระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในแต่ละภูมิภาค แต่ละท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ

สังคม และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน แต่มีลักษณะเด่นเฉพาะสำคัญ 2 ประการ คือ นโยบายต้องสัมพันธ์กับนโยบายของระดับระดับประเทศ และมีทั้งการกระจายอำนาจและรวมอำนาจซึ่งขึ้นอยู่กับประชาชนและชุมชน

คาร์สัน (Carison. 1992) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการของครูในการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน โดยความร่วมมือกับบุคลากร ชุมชน นักเรียน และงานด้านธุรการ ครูต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดเมื่อพวกเขาที่มีความเข้าใจชัดเจน และมีความชำนาญ ไม่มีความแตกต่างด้านขนาดของโรงเรียนและจำนวนผู้ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม และผู้บริหารต้องพิจารณาถึงความชำนาญของครูในการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการตัดสินใจ เมื่อครูมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม ผู้บริหารควรให้คำแนะนำในการจัดหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารควรขอข้อมูลจากครูเพื่อให้เกิดผลดีต่อนักเรียนและการทำงาน ถ้าผู้บริหารต้องการให้ครูมีส่วนร่วมมากขึ้น ควรส่งเสริมให้ครูได้รับการฝึกอบรมอยู่เสมอ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ไรด์คอต (Ridcout. 1997 : 3348) ได้ศึกษาคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน (School – based Management) ในนิวฟันด์แลนด์และลาบราดอร์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น โดยส่วนมากดำเนินการโดยการตั้งสภาโรงเรียน การจัดทำข้อมูลใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ ครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ ในด้านงบประมาณ หลักสูตร บุคลากร สภาโรงเรียน และปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเลย ส่วนครู – อาจารย์ มีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาเพียงเล็กน้อยและในขอบเขตจำกัด ส่วนผู้บริหารมีบทบาทส่วนร่วมมากที่สุด ผู้ปกครองและครู – อาจารย์ มีความต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและร่วมมือในการดำเนินจัดการศึกษาและต้องการให้สภาโรงเรียนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหรือดำเนินการดังกล่าว และต้องการให้มีการปรับปรุงแนวการดำเนินงานโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ตลอดจนต้องการให้มีการกระจายอำนาจในการส่งงบประมาณมายัง โรงเรียน โดยตรง ตลอดจนการปรับปรุงหลักสูตรระดับท้องถิ่น

อีแวนส์ (Evans. 2000 : 2120-A) ได้ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกรณีศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การนำระบบบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น จะช่วยพัฒนาโรงเรียนให้เป็นบวก หากการดำเนินการดำเนินไปตามกระบวนการที่ทุกฝ่ายเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมและความเชื่อของคนในองค์กรนั้นด้วย

สรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ทำให้เข้าใจได้ว่าในเรื่องของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ของสถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานล้วนเห็นคุณค่า ความต้องการและให้ความสำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาทั้งสิ้น แต่การดำเนินงานยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก สถานศึกษา ผู้บริหาร สถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University